Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
Y. BOT
представено на 12 октомври 2016 година[1]

Дело C-582/15

Openbaar Ministerie
срещу
Gerrit van Vemde

(Преюдициално запитване, отправено от Rechtbank Amsterdam (Първоинстанционен съд Амстердам, Нидерландия)

„Преюдициално запитване — Полицейско и съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси — Взаимно признаване на съдебни решения — Рамково решение 2008/909/ПВР — Член 28 — Преходна разпоредба — Декларация на държава членка — Понятие за постановяване на окончателно съдебно решение“

1. Настоящото преюдициално запитване се отнася до тълкуването на член 28, параграф 2 от Рамково решение 2008/909/ПВР на Съвета от 27 ноември 2008 година за прилагане на принципа за взаимно признаване към съдебни решения по наказателни дела, с които се налагат наказания лишаване от свобода или мерки, включващи лишаване от свобода, за целите на тяхното изпълнение в Европейския съюз[2].

2. Запитването е отправено във връзка с процедура по искане за допускане на изпълнението в Нидерландия на решение на Hof van beroep Antwerpen (Апелативен съд Антверпен, Белгия), с което по-специално се налага наказание лишаване от свобода за срок от три години на г-н Gerrit van Vemde.

I – **Правна уредба**

A – *Правото на Съюза*

3. Съображения 1 и 2 от Рамковото решение гласят:

„(1) На заседанието си на 15 и 16 октомври 1999 г. в Тампере Европейският съвет подкрепи принципа на взаимното признаване, който да се превърне в крайъгълен камък на правното сътрудничество в Съюза както по гражданскоправни, така и по наказателноправни въпроси.

(2) В съответствие със заключенията от Тампере, на 29 ноември 2000 г. Съветът прие програма от мерки за прилагане на принципа на взаимното признаване на решения по наказателни дела [ОВ C 12, 2001 г., стр. 10], в която се изисква да се оцени необходимостта от модерни

1 — Език на оригиналния текст: френски.

2 — ОВ L 327, 2008 г., стр. 27. наричано по-нататък „Рамковото решение“.

механизми за взаимно признаване на окончателни присъди, налагащи наказания, включващи лишаване от свобода (мярка 14) и разширено прилагане на принципа на трансфер на осъдени лица по начин, който да обхваща и лицата, пребиваващи в държава членка (мярка 16)“.

4. Член 1 от Рамковото решение е озаглавен „Определения“ и гласи:

„По смисъла на настоящото рамково решение:

а) „съдебно решение“ означава окончателно решение или разпореждане на съд на издаващата държава, с което се налага наказание на физическо лице;

б) „наказание“ означава всяко наказание лишаване от свобода или мярка, включваща лишаване от свобода, постановени за ограничен или неограничен срок във връзка с извършено престъпление и вследствие на образувано наказателно производство;

в) „издаваща държава“ означава държавата членка, в която е постановено съдебно решение;

г) „изпълняваща държава“ означава държавата членка, на която е изпратено съдебно решение с цел неговото признаване и изпълнение“.

5. Член 26, параграф 1 от Рамковото решение е озаглавен „Отношение с други споразумения и договорености“ и предвижда следното:

„Без да се засяга изпълнението им от страна на държавите членки и трети държави, както и временното им прилагане в съответствие с член 28, от 5 декември 2011 [г.,] настоящото рамково решение заменя съответните разпоредби на следните конвенции, приложими към отношенията между държавите членки:

— Европейската конвенция за трансфер на осъдени лица от 21 март 1983 г. и допълнителният протокол към нея от 18 декември 1997 г.,

— Европейската конвенция за международното признаване на присъди от 28 май 1970 г.,

— дял III, глава 5 от Конвенцията от 19 юни 1990 г. за прилагане на Шенгенската конвенция от 14 юни 1985 г. относно постепенното премахване на контрола по общите граници,

— Конвенцията между държавите членки на Европейските общности относно изпълнението на наложени в чужбина наказания от 13 ноември 1991 г.“

6. Член 28 от Рамковото решение е озаглавен „Преходна разпоредба“ и гласи:

„1. За исканията, получени преди 5 декември 2011 г., продължават да се прилагат действащите нормативни актове за трансфер на осъдени лица. За получените след тази дата искания се прилагат правилата, приети от държавите членки съгласно настоящото рамково решение.

2. Независимо от това, всяка държава членка може, при приемането на настоящото рамково решение, да декларира, че в случаите когато окончателното съдебно решение е постановено преди посочената в декларацията дата, тя, в качеството си на издаваща и изпълняваща държава, ще продължи да прилага действащите нормативни актове за трансфер на осъдени лица, приложими преди 5 декември 2011 г. Ако е направена такава декларация, тези актове ще се прилагат в такива случаи по отношение на всички останали държави членки, независимо от това дали са направили или не декларация в същия смисъл. Тази дата не може да бъде след 5 декември 2011 г. Посочената декларация се публикува в Официален вестник на Европейския съюз. Тя може да бъде оттеглена по всяко време“.

7. На основание член 28 от Рамковото решение Кралство Нидерландия е направило следната декларация [3]:

„В съответствие с член 28, параграф 2 Нидерландия декларира, че в случаите, в които окончателното съдебно решение е издадено в рамките на три години след датата на влизане в сила на рамковото решение, Нидерландия, в качеството ѝ на издаваща и изпълняваща държава, ще продължи да прилага правните актове за трансфер на осъдени лица, приложими преди настоящото рамково решение“.

Б – *Нидерландското право*

8. Член 2:11 от Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties (Закон за взаимното признаване и изпълнение на наказания лишаване от свобода със или без отложено изпълнение, наричан по-нататък „WETS“), с който се прилага Рамковото решение, предвижда:

„1. [М]инистърът [на сигурността и правосъдието] изпраща съдебното решение […] на генералния адвокат на прокуратурата на апелативния съд.

2. Генералният адвокат незабавно изпраща съдебното решение […] на специализирания състав на апелативен съд Арнем-Леуварден […]

[…]

8. В срок от шест седмици след датата, на която е получил съдебното решение […], специализираният състав на апелативния съд изпраща на министъра [на сигурността и правосъдието] писмено и мотивирано становище […]“.

9. Съгласно член 2:12 от WETS министърът на сигурността и правосъдието приема решение относно признаването на съдебното решение, като взема предвид становището на специализирания състав на апелативния съд.

10. Член 5:2 от WETS гласи:

„1. Настоящият закон заменя Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnissen (Закон за трансфера на изпълнението на наказанията, наричан по-нататък „WOTS“) в отношенията с държавите членки на Европейския съюз.

[…]

3. Настоящият закон не се прилага за съдебните решения […], които са станали окончателни преди 5 декември 2011 г.

[…]“.

11. Съгласно член 2 от WOTS „[ч]уждестранни съдебни решения се изпълняват в Нидерландия само по силата на конвенция“. Освен това съгласно член 31, параграф 1 от WOTS, „[а]ко счита изпълнението на чуждестранното съдебно решение за допустимо, първоинстанционният съд [на Амстердам] го разрешава и при спазване на предвиденото в това отношение в приложимата конвенция налага наказание или мярка като определеното(ата) за нарушението по нидерландското право“.

3 — ОВ L 265, 2009 г., стр. 41, наричана по-нататък „декларацията относно прилагането на Рамковото решение“.

II – **Фактите по спора в главното производство и преюдициалният въпрос**

12. Г-н Gerrit van Vemde е задържан в Нидерландия на 27 октомври 2009 г. на основание европейска заповед за арест, издадена от белгийски съд за целите на наказателното преследване. Той е предаден в Белгия, където изтърпява мярка задържане под стража. След освобождаването му под гаранция в хода на белгийското наказателно производство г-н Gerrit van Vemde се завръща със собствени средства в Нидерландия до постановяването на присъдата.

13. На 28 февруари 2011 г. Hof van beroep Antwerpen (Апелативен съд Антверпен, Белгия) постановява присъда срещу г-н Gerrit van Vemde, като му налага наказание лишаване от свобода за срок от три години. На 6 декември 2011 г. Hof van Cassatie (Касационен съд, Белгия) отхвърля касационната жалба срещу присъдата и считано от същата дата, решението на Hof van beroep Antwerpen (Апелативен съд Антверпен) става окончателно. На 13 февруари 2012 г. осъденият получава призовка от Procureur Generaal in Antwerpen (генерален прокурор на Антверпен).

14. На 23 юли 2013 г. белгийските власти подават искане до Нидерландия да поеме изпълнението на наказанието лишаване от свобода, наложено с решението на Hof van beroep Antwerpen (Апелативен съд Антверпен). На 10 октомври 2013 г. procureur du Roi (прокурор на краля, Белгия) предявява искане до Rechtbank Amsterdam (Първоинстанционен съд Амстердам), който в случая е и запитваща юрисдикция, да допусне изпълнението на наказанието лишаване от свобода, наложено с решението на Hof van beroep Antwerpen (Апелативен съд Антверпен).

15. Сезирана с това искане, запитващата юрисдикция иска да установи дали в случая са приложими разпоредбите на WOTS или тези на заменилия го WETS. Всъщност, от една страна, съгласно член 5:2, параграф 3 от WETS същият не се прилага по отношение на съдебни решения, които са „станали окончателни“ преди 5 декември 2011 г. В този смисъл, след като решението на Hof van beroep Antwerpen (Апелативен съд Антверпен) е станало окончателно след 5 декември 2011 г., приложим по принцип би следвало да е WETS.

16. От друга страна, запитващата юрисдикция не е сигурна дали посочената разпоредба е в съответствие с член 28 от Рамковото решение. Параграф 1 от последния посочен член предвижда, че за получените след 5 декември 2011 г. искания за поемане на изпълнението на наказания лишаване от свобода се прилагат правилата, приети от държавите членки съгласно Рамковото решение. Съгласно параграф 2 от същия член обаче всяка държава членка може при приемане на Рамковото решение да декларира, че в случаите, когато окончателното съдебно решение е „постановено“ преди посочената в декларацията дата, тя, в качеството си на издаваща и изпълняваща държава, ще продължи да прилага действащите нормативни актове за трансфер на осъдени лица, приложими преди 5 декември 2011 г. Кралство Нидерландия е направило такава декларация относно прилагането на Рамковото решение, като по същество текстът ѝ съвпада с този на член 28, параграф 2 от Рамковото решение.

17. Запитващата юрисдикция уточнява, че съгласно практиката на Hoge Raad der Nederlanden (Върховен съд, Нидерландия) член 5:2, параграф 3 от WETS трябва да се тълкува в съответствие с член 28, параграф 2 от Рамковото решение, а именно в смисъл, че когато съответното съдебно решение е постановено преди 5 декември 2011 г., приложими по отношение на него остават разпоредбите на WOTS, като в това отношение моментът, в който то е станало окончателно, не е от значение. При все това обаче, ако член 28, параграф 2 от Рамковото решение трябва да се тълкува в смисъл, че се отнася за случаите, когато съдебното решение е станало окончателно преди 5 декември 2011 г., запитващата юрисдикция по-специално счита, че съгласно разпоредбите на WETS не би била компетентна да се произнесе по искането за допускане на изпълнение на постановеното срещу осъденото лице наказание лишаване от свобода.

18. При тези условия Rechtbank Amsterdam (Първоинстанционен съд Амстердам) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 28, параграф 2, първо изречение от [Рамковото решение] да се тълкува в смисъл, че посочената в него декларация може да се отнася само до съдебните решения, постановени преди 5 декември 2011 г., независимо кога те са влезли в сила, или трябва да се тълкува в смисъл, че декларацията може да се отнася само до съдебните решения, влезли в сила преди 5 декември 2011 г.?“.

III – **Моят анализ**

19. С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да се уточни дали когато държава членка е направила декларация по член 28, параграф 2 от Рамковото решение, меродавна за определянето на приложимия правен режим по отношение на трансфера на осъдени на лишаване от свобода лица е датата, на която решението е постановено, или тази, на която то е станало окончателно.

20. Преди да се отговори на този въпрос, следва да се разгледа, както предлагат австрийското правителство и Европейската комисията, дали декларацията, която Кралство Нидерландия е направило на основание член 28, параграф 2 от Рамковото решение, е годна да породи правно действие.

A – *По вземането предвид на декларацията, която Кралство Нидерландия е направило на основание член 28, параграф 2 от Рамковото решение*

21. Следва да се подчертае, че член 28, параграф 2 от Рамковото решение съвсем ясно посочва момента, в който може да се направи такава декларация.

22. Всъщност съгласно текста на тази разпоредба всяка държава членка може „при приемането на […] рамково[то] решение“ да направи декларация, водеща до отлагане на прилагането му.

23. Видно обаче от предоставената на Съда информация и от изявленията на самото нидерландско правителство по време на съдебното заседание, декларацията на Кралство Нидерландия е изпратена на Съвета на 24 март 2009 г., разпространена е като документ на Съвета на 30 април 2009 г. и едва след това е публикувана в Официален вестник на 9 октомври 2009 г.[4]. С оглед на тези обстоятелства нидерландското правителство не отрича, че декларацията му формално е представена след приемането на Рамковото решение.

24. В приложеното към декларацията писмо и в изложението си в хода на съдебното заседание Кралство Нидерландия обаче отбелязва, че при обсъждането на проекта на Рамковото решение последователно е защитавало позицията, че същото би могло да има само действие ex nunc. Тази държава членка пояснява, че възможността по член 28, параграф 2 от Рамковото решение била включена по нейно искане и имала важно значение за постигане на политическо съгласие по Рамковото решение на заседанията на Съвета по ПВР на 4 декември 2006 г. и на 15 февруари 2007 г. Кралство Нидерландия уточнява също, че Рамковото решение било вписано в списък „А“ на точките от дневния ред непосредствено преди заседанието на Съвета по ПВР на 27 ноември 2008 г., така че вътрешната процедура по подготовка на Съвета по този въпрос не било възможно да се проследи. Поради това при приемането на Рамковото решение на заседанието на Съвета по ПВР на 27 ноември 2008 г. Кралство Нидерландия не направило декларация по смисъла на член 28, параграф 2 от Рамковото решение. Посочената държава

4 — ОВ L 265, 2009 г., стр. 41.

членка уточнява, че на заседанието на Съвета по ПВР на 4 декември 2006 г., на което било постигнато политическо съгласие, тя все пак заявила намерението си да направи такава декларация. Според нея може да се приеме, че заявлението ѝ е породило действие от момента на приемането на Рамковото решение на 27 ноември 2008 г.

25. Също като Комисията обаче считам, че такова заявление не е равносилно на декларация, направена „при приемането на […] рамково[то] решение“ по смисъла на член 28, параграф 2 от същото. Всъщност изразяването на намерение да се направи декларация само̀ по себе си не е достатъчно. Декларацията, за която става въпрос в член 28, параграф 2 от Рамковото решение, трябва да е направена по какъвто и да било начин в момента на приемането му и трябва да изразява точно избора на съответната държава членка относно датата на постановяване на окончателни съдебни решения, преди която Рамковото решение няма да се прилага. Всъщност член 28, параграф 2 от Рамковото решение предоставя на държавите членки известна свобода да определят тази дата, като тя не трябва да е след 5 декември 2011 г.

26. Кралство Нидерландия не е формулирало официално каквато и да било точна декларация, преди да изпрати документа от 24 март 2009 г., и декларацията му според мен е невалидна, тъй като не е направена в предвидения за това срок.

27. Освен това следва да се отбележи, както прави и Комисията, че Рамковото решение много ясно посочва случаите, в които допуска държави членки на правят декларации не само при приемането му, а и след това. В това отношение могат да се посочат по-специално член 4, параграф 7 и член 7, параграф 4 от същото.

28. От изложеното следва, че декларацията на Кралство Нидерландия не е годна да породи правно действие.

29. При липсата на декларация, отговаряща на условията по член 28, параграф 2 от Рамковото решение, приложното поле ratione temporis на разпоредбите му, и по-специално на тези от тях, които се отнасят до искания, получени след 5 декември 2011 г., се определя от член 28, параграф 1 от същото.

30. Тъй като белгийските органи са отправили искането си до нидерландските органи на 10 октомври 2013 г., няма никакво съмнение, че разпоредбите на Рамковото решение в случая са изцяло приложими.

31. Ще разгледам въпроса на запитващата юрисдикция относно тълкуването на член 28, параграф 2 от Рамковото решение само за всеки случай, ако Съдът евентуално не приеме извода ми, че декларацията на Кралство Нидерландия не трябва да се взима предвид.

Б – *По тълкуването на член 28, параграф 2 от Рамковото решение*

32. Също като Комисията, нидерландското правителство, австрийското правителство и Openbaar Ministerie считам, че датата, която трябва да се вземе предвид за целите на прилагането на член 28, параграф 2 от Рамковото решение, е тази, на която присъдата е станала окончателна.

33. Видно от член 26, параграф 1 от Рамковото решение, от 5 декември 2011 г. единният механизъм по Рамковото решение по същество заменя действащата дотогава система по конвенциите.

34. Съгласно член 28, параграф 1 от Рамковото решение „[з]а исканията, получени преди 5 декември 2011 г., продължават да се прилагат действащите нормативни актове за трансфер на осъдени лица. За получените след тази дата искания се прилагат правилата, приети от държавите членки съгласно настоящото рамково решение“.

35. Член 28, параграф 2 от Рамковото решение обаче допуска държавите членки, които са направили декларация в този смисъл при приемането на Рамковото решение, да се основат за целите на прилагането на същото не на датата на искането, а на датата, на която е постановено окончателното съдебно решение.

36. В този смисъл, чрез дерогация от член 28, параграф 1 от Рамковото решение, в който за референтна се определя датата на получаване на искането, член 28, параграф 2 от Рамковото решение предвижда като референтна датата на окончателното съдебно решение.

37. В съответствие с последната посочена разпоредба в декларацията си Кралство Нидерландия предвижда, че „в случаите, в които *окончателното съдебно решение е издадено* в рамките на три години след датата на влизане в сила на рамковото решение, [Кралство Нидерландия], в качеството [си] на издаваща и изпълняваща държава, ще продължи да прилага правните актове за трансфер на осъдени лица, приложими преди настоящото рамково решение“ [5].

38. Декларацията е въведена в националното право с член 5:2, параграф 3 от WETS, който предвижда, че „[н]астоящият закон не се прилага *за съдебните решения [...], които са станали окончателни* преди 5 декември 2011 г.“ [6].

39. Настоящото преюдициално запитване в голямата си част е обосновано от разликата, която съществува между текстовете, от една страна, на член 28, параграф 2 от Рамковото решение и на декларацията на Кралство Нидерландия, посочващи датата, когато „окончателното съдебно решение е постановено“, и от друга страна, на член 5:2, параграф 3 от WETS, посочващ датата, на която съдебните решения са „станали окончателни“.

40. Обратно на запитващата юрисдикция, ответника в главното производство и полското правителство считам, че въпреки различната си редакция посочените разпоредби имат предвид едно и също правно събитие, а именно момента, в който съдебното решение става окончателно. С приемането на член 5:2, параграф 3 от WETS нидерландският законодател следователно прилага точно това, което член 28, параграф 2 от Рамковото решение и декларацията на Кралство Нидерландия всъщност предвиждат.

41. Тълкуване на член 28, параграф 2 от Рамковото решение в смисъл, че определя за меродавен момента, когато съдебното решение става окончателно, следва едновременно от текста, структурата и целта на Рамковото решение.

42. С оглед на текста на член 28, параграф 2 от Рамковото решение следва да се отбележи, че същият не посочва просто момента на постановяване на съдебното решение, а указва за решението, че е „окончателното“. Уточнението, че съдебното решение е окончателно, е направено в текста на Рамковото решение не само на френски, но и на други езици [7].

5 — Курсивът е мой.

6 — Курсивът е мой.

7 — Вж. например на испански език: „en los casos en los que la sentencia firme haya sido dictada antes de la fecha que especificará“, на немски език: „wonach er in Fällen, in denen das rechtskräftige Urteil vor dem angegebenen Zeitpunkt ergangen ist“, на английски език: „in cases where the final judgment has been issued before the date it specifies“ и на италиански език: „nei casi in cui la sentenza definitiva è stata emessa anteriormente alla data da esso indicata“.

43. Това уточнение е логично с оглед на структурата на Рамковото решение, тъй като във всички случаи искане на основание това решение може да се направи само когато има „съдебно решение“ — съгласно дадената му от законодателя на Съюза дефиниция в член 1, буква а) от Рамковото решение — което е станало окончателно.

44. Освен това, видно от съображения 1 и 2 от Рамковото решение, същото има за цел да приложи принципа на взаимно признаване на решения по наказателни дела с оглед изпълнение на наложеното с такива окончателни решения наказание лишаване от свобода. Посоченото прилагане предполага по-модерен и по-широк механизъм от този, който действащото право съгласно конвенциите допуска.

45. С оглед на същественото значение на принципа на взаимно признаване в рамките на създаването на пространство на свобода, сигурност и правосъдие и доколкото член 28, параграф 2 от Рамковото решение представлява дерогация, позволяваща на държавите членки да продължат да прилагат действащата дотогава система по конвенциите по-дълго, отколкото допуска общият режим по член 28, параграф 1 от Рамковото решение, член 28, параграф 2 от Рамковото решение трябва да се тълкува стриктно.

46. Такова стриктно тълкуване, ограничаващо случаите, които попадат в приложното поле на предишната система по конвенциите, и увеличаващо следователно случаите, които могат да попаднат в приложното поле на установените с Рамковото решение правни норми, допринася в по-голяма степен и за постигане на преследваната с това решение цел.

47. В това отношение следва да се уточни, че основната цел на Рамковото решение е да се благоприятства социалната реинтеграция на осъдените на лишаване от свобода, като се даде възможност на лицето, осъдено на лишаване от свобода, да изтърпи наказанието си или остатъка от него в социалното си обкръжение по произход. Това личи ясно от съображение 9 и от член 3, параграф 1 от Рамковото решение.

48. Това означава, че всички мерки за изпълнение на наказанията и за промяна на условията за изтърпяването им следва да се индивидуализират от съдебните органи така, че при съблюдаване на обществения интерес и правата на пострадалите да създадат благоприятни условия не само за предотвратяване на рецидива, но и за интеграцията или реинтеграцията на осъдения в обществото[8].

49. С оглед на изложеното и предвид факта, че присъдата на г-н Gerrit van Vemde е станала окончателна на 6 декември 2011 г., поемането на изпълнението на наказанието, наложено на последния, трябва да се счита за попадащо в приложното поле на установените с Рамковото решение правни норми.

IV – **Заключение**

50. Предвид изложените съображения на въпроса на Rechtbank Amsterdam (Първоинстанционен съд Амстердам, Нидерландия) трябва да се отговори по следния начин:

„Главно заключение — декларацията на Кралство Нидерландия относно член 28 от Рамково решение 2008/909/ПВР на Съвета от 27 ноември 2008 година за прилагане на принципа за взаимно признаване към съдебни решения по наказателни дела, с които се налагат наказания лишаване от свобода или мерки, включващи лишаване от свобода, за целите на тяхното изпълнение в Европейския съюз, не е годна да породи правно действие, тъй като, противно на изискването на член 28, параграф 2 от същото решение, е направена след приемането му.

8 — Вж. заключението ми по дело Огнянов (C-554/14, EU:C:2016:319).

Заключение при условията на евентуалност — ако все пак се установи, че декларацията е годна да породи правно действие, член 28, параграф 2 от Рамково решение 2008/909 трябва да се тълкува в смисъл, че посочената в него декларация може да се отнася само до съдебни решения, които са станали окончателни преди 5 декември 2011 г.“